

МОДЕЛЬ ВИКОРИСТАННЯ ЦІНОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ З ВІДКРИТИХ ДЖЕРЕЛ ЯК ІНСТРУМЕНТ УДОСКОНАЛЕННЯ РОБОТИ МИТНИЦІ

Жучков Антон Сергійович

аспірант,

Державний податковий університет

В умовах інтенсифікації інтеграційних процесів в Україні, одним з ключових аспектів реформ є удосконалення роботи митниці. Як і в країнах ЄС, основними показниками ефективності митної служби України є сприяння подальшому розвитку міжнародних торговельних відносин і спрощення процедур торгівлі, з одного боку, та забезпечення всіх передбачених законом надходжень до державного бюджету – з іншого. Очевидна необхідність стимулювання зовнішньої торгівлі та поліпшення умов її ведення для забезпечення стабільного та успішного розвитку економіки України в умовах глобалізації світової економіки та глибокої інтегрованості світових ринків пов'язана, водночас, із важливістю інтенсифікації заходів митного контролю з метою попередження шахрайства недобросовісних суб'єктів ЗЕД. Проблема заниження митної вартості є одним з найбільш розповсюджених у світі видів митного шахрайства [7, с. 14]. Боротьба з митним шахрайством в країнах ЄС, як і в Україні, є одним з пріоритетних напрямків розвитку митної справи [1, с. 7]. Питання митної оцінки в Україні вже тривалий час є одним з найбільш гострих та актуальних як для вітчизняного бізнесу, так і для інвесторів, оскільки митна оцінка є чутливою сферою, яка потребує надійної інформаційної підтримки. Наявність чіткої, достовірної та надійної цінової інформації є необхідною умовою налагодження ефективної комунікації з економічними операторами.

У більшості країн, в тому числі і в Україні, для виявлення ризикових операцій використовується база даних митних декларацій [6, с. 12]. У ЄС запроваджено концепцію «справедливих цін», в рамках якої розроблено та науково обґрунтовано методи математичної статистики, згідно з якими розраховуються показники з масиву даних митних оформлень, як порогові значення вартості товарів, що можуть використовуватись як індикатори у системах управління ризиками митних служб країн ЄС, для попередження заниження митної вартості товарів на стадії митного оформлення товарів та для цілей митного пост аудиту [1, с. 5]. На сьогоднішній день Україна не має доступу до таких даних, а інституційні можливості митниці є дещо обмеженими, у порівнянні з аналогічними процесами у ЄС. Також слід взяти до уваги, що введення пільг та

звільнень від сплати мита та інших податків під час воєнного стану в Україні, спрямовані на підтримку вітчизняного бізнесу, спрощений порядок ввезення гуманітарної допомоги, встановлений на початку повномасштабного вторгнення росії, призвели до певного роду викривлень у статистичних даних щодо митної вартості товарів, у порівнянні з регулярними торговельними операціями. Саме тому використання релевантної цінової інформації з відкритих джерел є наразі важливою умовою удосконалення митного контролю, підвищення прозорості для більш ефективної взаємодії митниці та економічних операторів. Доступним джерелом достовірних даних є бази даних статистики торгівлі Світового банку та Статистичного бюро ООН. Подаючи дані статистики зовнішньої торгівлі, країни дотримуються правил, визначених міжнародними рекомендаціями щодо ведення статистичних спостережень, збору аналізу та розповсюдження відповідної статистичної інформації [5]. Дзеркальний аналіз даних статистики зовнішньої торгівлі країн-партнерів може бути ефективним інструментом у системі управління ризиками за дотримання певних умов та врахування об'єктивних причин розбіжностей у даних, наприклад таких як умови та засоби транспортування, часові проміжки реєстрації, умови поставок, відмінності у застосуванні митних режимів, національні особливості ведення статистичних спостережень, використання інших джерел даних тощо [2, с. 96–103]. Факти недостовірного декларування вартості можна об'єктивно підтвердити шляхом порівняння даних експорту та імпорту на рівні зовнішньоекономічної операції за умови відповідного обміну даними між митними службами, однак можливості використання деталізованої інформації інших країн для досліджень або проведення аналізу є обмеженими. Тому, в процесі профілювання митних ризиків або аналітичної роботи для митного пост аудиту доцільно використовувати дані дзеркального аналізу показників двосторонньої торгівлі. Багатьма економістами та науковцями також широко використовується метод фільтру цін [3, с. 7–10], за допомогою якого визначається нормальність або екстремальність значень масиву даних. Для підвищення ефективності контролю за декларуванням митної вартості пропонується модель використання цінової інформації з відкритих джерел, яка дозволяє визначити основні види розбіжностей та спрямувати увагу на ті спостереження, які можуть свідчити про недостовірне декларування.

Як приклад використання такої моделі аналізу даних статистики зовнішньої торгівлі, можна продемонструвати порівняльний аналіз показників задекларованої митної вартості товару «плити і плитки для мостіння і покриття підлоги, печей, камінів або стін, крім кубиків керамічних для мозаїки та оздоблювальних керамічних виробів» при його експорті з Італії в Україну та, відповідно, імпорті. З бази даних UN

Comtrade були отримані спостереження за період з 01 липня 2020 року (відповідно до дати набрання чинності Законом України «Про Митний тариф України») по 31.12.2023 року, за винятком спостережень 2022 року, враховуючи можливе викривлення даних, спричинене широко-масштабним вторгненням рф. Аналіз цієї інформації дозволив виявити розбіжності у поданих даних, зокрема у вагових та вартісних показниках, які представлені у таблиці.

Таблиця 1

Співставлення даних задекларованих при експорті та імпорті

Експорт за даними країни – експортера (Італія)		
Країна призначення – Україна	Сукупна вага, кг	Сукупна вартість (на умовах FOB), USD
2020 (з 01 липня)*	6 436 201	10 069 712
2021	13 246 504	20 659 885
2023	6 647 677	9 888 846
Разом	26 330 382	40 618 443
Імпорт за даними країни – імпортера (Україна)		
Країна експорту – Італія	Сукупна вага, кг	Сукупна вартість (на умовах CIF), USD
2020 (з 01 липня)*	5 604 260	5 632 306
2021	13 842 656	14 431 609
2023	6 857 753	8 506 594
Разом	26 304 668	28 570 509

Джерело: [4]

Як правило, у сучасних дослідженнях співвідношення вартості товарів на умовах CIF/FOB. визначається як 1,1 : 1, тобто ціна на умовах CIF перевищує ціну товару на умовах FOB, в середньому на 10%. Згідно з отриманими даними, сукупна вартість товару при імпорті, за даними України, є значно меншою за відповідний показник при експорті, а саме: у 2020 році (з 01.07.2020) – на 44,1 % менше вартості за даними Італії, у 2021 році – менше на 30,2% та у 2023 році – менше на 14 %. Річні показники невідповідностей становлять від 1,4 до 4, 4 млн дол. США, однак відхилення у вагових показниках є порівняно незначними. Для більш точного співставлення визначались щомісячні середні значення задекларованої вартості продукції за 1 кг товару, відповідно до коду товару, визначеного на рівні товарної підпозиції Гармонізованої системи опису та кодування товарів, а саме: товарна підпозиція 6907 21, що включає плити та плитку з коефіцієнтом поглинання води не більше 0,5 мас.% та товарна підпозиція 6907 22, до якої включаються плити та

плитка з коефіцієнтом поглинання води більш як 0,5 мас.%, але не більше 10 мас.% (рис. 1, 2).

Виявлені розбіжності можуть свідчити про недостовірне декларування вартості товару, декларування товару за іншим кодом УКТЗЕД або інші види митного шахрайства та потребують більш детального аналізу. Запропонована модель використання цінової інформації з відкритих джерел може ефективно застосовуватись для виявлення можливих порушень митного законодавства, які призводять до зменшення бюджетних надходжень.

Рис. 1. Щомісячні середні показники вартості за 1 кг товару за кодами 6907 21 та 6907 22 на умовах FOB
Джерело: розраховано автором на основі [4]

Рис. 2. Щомісячні середні показники вартості за 1 кг товару за кодами 6907 21 та 6907 22 на умовах CIF
Джерело: розраховано автором на основі [4]

Перспективним напрямком подальших досліджень є розробка інтегрованої моделі інформаційного банку даних, як джерела релевантної та прозорої цінової інформації як для митних органів, так і для економічних операторів, що дозволить підвищити ефективність автоматизованого контролю відповідно до чинних норм міжнародного

митного права, реалізувати необхідні спрощення для бізнесу та забезпечити високий рівень прозорості для покращення співпраці митниці та суб'єктів ЗЕД і громадськості в цілому.

Список використаних джерел:

1. Erkoreka M. The European Union customs administration and the fight against fraud. 2021. V. 1-10. DOI: <https://doi.org/10.15166/2499-8249/441>
2. Grigoriou C. Mirror analysis as a support for risk management and valuation: a practical study. *World Customs Journal*. 2019. No. 13 (2). URL: <https://worldcustomsjournal.org/Archives/Volume%2013%2C%20Number%202%2028Sep%202019%29/1886%2002%20WCJ%20v13n2%20Grigoriou%20Mirror%20analysis.pdf>
3. Mehrotra R., Carbonnier G. Abnormal pricing in international commodity trade: Empirical evidence from Switzerland. *Resources Policy*. 2021. Volume 74.
4. UN Comtrade Database. URL: <https://comtrade.un.org>
5. UN. International Merchandise Trade Statistics: Supplement to the compilers manual. *Studies in Methods (Ser. F)*. No. 87. UN, New York, 2008. DOI: <https://doi.org/10.18356/97d4a28e-en>
6. World Customs Organization. Practical Guidelines for Valuation Control. URL: <https://www.wcoomd.org/en/topics/key-issues/revenue-package/latest-updates-policy.aspx>
7. Global Trendspotter Report on Customs-related Commercial Fraud. World Customs Organization. 2022. URL: <https://www.wcoomd.org/en/media/newsroom/2022/november/wco-launches-its-first-global-trendspotter-report-on-customs-related-commercial-fraud.aspx>